MEDEDELINGEN

Nederlandse Geologische Vereniging. Bijlage van Grondboor & Hamer nr. 1-2013. Kopij voor de 'Mededelingen' van nummer 2 kan vóór 11 maart 2013 worden gezonden aan P.W. van Olm, secretaris van de NGV, Bongerd 180, 8212 BK Lelystad, secretariaat@geologischevereniging.nl

BERICHT VAN DE VOORZITTER

Als u dit bericht onder ogen krijgt, hoop ik dat onze websiteperikelen grotendeels tot het verleden behoren en dat iedereen zonder problemen kan inloggen op de nieuwe site. Wat is er aan de hand? Zoals de meesten al weten, zijn we bezig met een grondige aanpassing van de NGV-website (nu: www.geologienederland.nl). Heel optimistisch kondigde het bestuur al in de zomer van 2012 aan dat de overgang van de oude naar de nieuwe website in kannen en kruiken was. Helaas, we hadden ons te snel rijkgerekend; de overgang bleek toch gecompliceerder dan we dachten. Er is echter licht aan het einde van de tunnel en we hopen en verwachten binnen afzienbare tijd een goed functionerende website te hebben.

Wat is er nog meer aan de hand? TNO in Utrecht is de NGV al jaren zeer welgevallig door hun faciliteiten belangeloos beschikbaar te stellen voor NGV-activiteiten. Tot nu toe golden er weinig beperkingen en konden we de faciliteiten op vele zaterdagen gebruiken voor thema- en contactdagen, cursussen en vergaderingen. TNO moet echter ook meer op de kosten gaan letten (de personele kosten voor TNO zijn ongeveer € 500,- per zaterdag) en zij hebben met pijn in het hart moeten besluiten dat de NGV nog maar vijf zaterdagen per jaar kosteloos over de TNO-faciliteiten kan beschikken. We zijn daar uiteraard heel dankbaar voor omdat het betekent dat we onze thema- en contactdagen kunnen blijven organiseren in het TNO-gebouw. Het betekent echter ook dat voor andere activiteiten, zoals cursussen, alternatieven gevonden moeten worden. Hier zie ik een goede mogelijkheid voor betere samenwerking met de afdelingen: waarom organiseren we cursussen niet samen?

Het bestuur heeft het plan opgevat om in april 2013 een bijeenkomst te beleggen van het landelijk NGV-bestuur, de Raad van Advies en de besturen van de afdelingen. Waarom willen we dat? Het doel is allereerst om een uitwisseling van ideeën te bewerkstelligen over de rol van de NGV en vooral de relatie NGV-afdelingen. Heeft de NGV nog toekomst? Ons ledenbestand veroudert en het aantal leden daalt langzaam maar gestaag. Wat is de toegevoegde waarde van de NGV voor de regionaal georiënteerde afdelingen? Waar moeten we ons op focussen? Deze en andere vragen hopen we op tafel te leggen om op die manier een brede discussie op gang te brengen. Leden, denk met ons mee!

Last but not least, een oproep aan alle leden om zoveel mogelijk deel te nemen aan onze activiteiten; er zijn cursussen, thema- en contactdagen, lezingen en excursies. Praat mee op de Algemene Ledenvergadering op 25 mei en kom naar de Landelijke Contactdag op 23 maart. Meer over die activiteiten kunt u hieronder vinden, of kijk op de website (www.geologienederland.nl) voor meer informatie.

Willem Schuurman (voorzitter)

LANDELIJKE CONTACTDAG (23 MAART 2013)

Van kern tot atmosfeer

Een Een zestal hoogleraren in de Aardwetenschappen zal ingaan op dit thema en de nieuwste wetenschappelijke bevindingen en technieken van onderzoek met u delen.

Programma:

10.00 - 10.30	ontvangst met koffie
10.30	opening
10.30 - 12.00	Olaf Schuiling - een theorie voor de kern-mantel grens aan de hand van pallasieten; Wim Spakman - de aardmantel, lithosfeersubductie en reconstructie van de plaattektonische evolutie. Cor langereis - De korst - met als voorbeeld het Middellandse Zeegebied; "Mare nostrum" van de Aardwetenschappen.
12.00 - 13.00	lunch en geologische markt
13.00 - 13.45	Harry Priem - aardse dampkring en klimaat
13.45 - 14.30	Luc Lourens - paleoklimaat: van greenhouse tot icehouse
14.30 - 15.00	thee & koffie en geologische markt
15.00 - 15.45	Sybren Drijfhout - onverwachte en abrupte klimaatverandering in de toekomst en de mogelijkheid dat het anthropoceen minder stabiel wordt dan het holoceen.
15.45	sluiting

Geologische markt: laat uw collectie zien!

Naast de lezingencyclus over het onderwerp organiseren we ook een geologische markt. We nodigen u uit om uw collectie te exposeren (één tafel per exposant). Het onderwerp "Van kern tot atmosfeer" leent zich naar onze mening prima om voorbeelden van de drie gesteentesoorten op aarde te laten zien (magamatisch, metamorf en sedimentair). Maar ook valt te denken aan een speciale collectie van bijvoorbeeld eclogiet. Aanmelden en reserveren van een tafel bij het secretariaat.

Locatie en bereikbaarheid:
De Landelijke Contactdag wordt gehouden in het gebouw van de Geologische Dienst bij TNO, Princetonlaan 6, 3584 CB Utrecht.
Per auto: A28, afslag De Uithof. Borden Budapestlaan/ Princetonplein volgen. Bij het gebouw zijn voldoende parkeerplaatsen. Openbaar vervoer vanaf NS Utrecht *Centraal:* stadsbus lijn 11 en 12 iedere 5 minuten naar de Uithof (reistijd ca. 20 minuten). Uitstappen halte "Botanische tuinen" (lijn11) resp. "Kruytgebouw" (lijn12).

Kosten:
De kosten bedragen € 15,- per persoon incl. lunchpakket voor NGV-leden, niet-leden betalen € 25,-. Te storten op rek.nr. 1182107 t.n.v. Nederlandse Geologische Vereniging, te Leeuwarden; onder vermelding van LC 2013. Er geldt een maximum aantal van 100 deelnemers. Bij over intekening is de volgorde van binnenkomst van de betalingen van NGV leden bepalend voor deelname. Indien u onverhoopt niet kunt deelnemen, krijgt u daarvan bericht en volgt restitutie van het door u gestorte bedrag.

Aanmelden:
Bij voorkeur per mail bij Paul van Olm, secretariaat@geologischevereniging.nl of d.m.v. het inzenden van het inschrijfformulier aan het Secretariaat NGV, Bongerd 180, 8212 BK Lelystad.

ALGEMENE LEDENVERGADERING (25 MEI 2013)

Dit jaar wordt de Algemene Leden Vergadering gehouden in het Hunebed Centrum in Borger, Drenthe. We zijn ons er zeer wel van bewust dat dit niet echt centraal gelegen is en daardoor extra lange reistijden kan opleveren voor een aantal deelnemers. Voor de ALV van 2013 hopen we dat onze leden uit de noordelijke provincies massaal aanwezig zullen zijn, terwijl leden uit andere provincies toch de moeite nemen om te komen, al is het alleen maar omdat Drenthe een prachtige provincie is en het Hunebed Centrum veel interessants te bieden heeft.

Programma:

11.00 - 11.30	Ontvangst in het Hunebed Centrum met koffie en gebak
11.30 - 13.00	Algemene LedenVergadering
13.00 - 14.00	Lunch in het Hunebed Centrum
14.00 - 17.00	Twee activiteiten: neem een duik in de prehistorie, samen met een medewerker van het museum, en laat u verrassen door de grootste gesteentetuin van Nederland met uitleg door Harry Huisman. Voor de meeste leden geen onbekende, want hij houdt vaak voordrachten voor de NGV over geologische onderwerpen waaronder de noordelijke zwerfstenen.

INSCHRIJFFORMULIER LANDELIJKE CONTACTDAG

Ja, ik kom naar de landelijke contactdag op zaterdag 23 maart 2013.

Ik kom met: ..... personen

Naam: .....

Straat: .....

Huisnummer: .....

Postcode: .....

Woonplaats: .....

Telefoonnummer: .....

E-mail adres: .....

Ik heb het verschuldigde bedrag op ..... 2013 (datum) overgemaakt.

Dit inschrijfformulier versturen naar het NGV secretariaat: Paul van Olm, Bongerd 180, 8212 BK Lelystad. Of aanmelden via e-mail: secretariaat@geologischevereniging.nl

INSCHRIJFFORMULIER ALGEMENE LEDENVERGADERING

Ja, ik kom naar de algemene jaarvergadering op zaterdag 25 mei 2013.

Ik kom met: ..... personen en ik wil wel/niet opgehaald worden van het station

Naam: .....

Straat: .....

Huisnummer: .....

Postcode: .....

Woonplaats: .....

Telefoonnummer: .....

E-mail adres: .....

Ik heb het verschuldigde bedrag op ..... 2013 (datum) overgemaakt.

Dit inschrijfformulier versturen naar het NGV secretariaat: Paul van Olm, Bongerd 180, 8212 BK Lelystad. Of aanmelden via e-mail: secretariaat@geologischevereniging.nl

De agenda voor de ledenvergadering is als volgt:

1. Opening en mededelingen
2. Ingekomen stukken
3. Verslag vergadering van 12 mei 2012 (gepubliceerd in Mededelingen G&H 2012, nummer 3)
4. Jaarverslag penningmeester (inclusief begroting 2013 en verslag kascommissie)
5. Benoeming kascommissie
6. Bestuursverkiezing; voordrachten voor een nieuw bestuurslid kunnen schriftelijk, vóór aanvang van de vergadering bij de secretaris worden ingediend. Een voordracht moet door tien of meer leden ondertekend zijn.
   a. Aftreden; door nieuwe, drukke werkzaamheden heeft Okke Peijters besloten om terug te treden als bestuurslid.
   b. Aantreden; Het bestuur draagt twee personen voor een bestuursfunctie voor: Thomas Kuipers en Jelle Talma.
7. Verslag van het overleg tussen NGV bestuur, Raad van Advies en afdelingsbesturen
8. Website
9. NGV cursussen
10. Plaats/Datum algemene ledenvergadering 2014
11. Rondvraag en sluiting

Bereikbaarheid:
Het Hunebed Centrum is niet makkelijk per openbaar vervoer bereikbaar. We zullen daarom een "NGV-ophaalservice" organiseren tussen NS station Assen en het Hunebed Centrum in Borger. Graag even vermelden bij uw inschrijving of u daar gebruik van wilt maken.

Kosten:
De bijdrage in de kosten (lunch) bedraagt € 10,- p.p. over te storten op rek.nr. 1182107 t.n.v. Nederlandse Geologische Vereniging, te Leeuwarden; onder vermelding van ALV Borger. Deelname aan de ALV is uiteraard gratis.

Aanmelden:
Bij voorkeur per mail bij Paul van Olm, secretariaat@geologischevereniging.nl of d.m.v. het inzenden van het inschrijfformulier aan het Secretariaat NGV, Bongerd 180, 8212 BK Lelystad.

BIBLIOTHEEK VERHUISD

Wanneer u dit leest is de operatie "verhuizing bibliotheek" voorbij, op wat administratieve zaken na. Het was een hele klus, als we nagaan dat de nummering, ooit bij nummer 1 begonnen, nu net de 1.700 is gepasseerd. Ik herinner mij nog goed, dat ik in 1986 of 1987 het stokje overnam van Jo Buys en op een dag met één van mijn zoons in een gehuurd busje naar Huizen reed om daar alles op te halen. Nu, zo'n 25 jaar verder, heb ik wederom met een gehuurd busje (alleen een duidelijk grotere) de tocht naar het Gelders Geologisch Museum in Velp gemaakt om de spullen daar af te leveren.
Ik heb dit werk 25 jaar lang mogen doen en ik heb mij er altijd heel wel bij gevonden. Liefhebberij in geologische zaken, en dan zo breed mogelijk, gecombineerd met een liefde voor boeken, leverden volgens mij de beste combinatie om dit zo lang vol te houden. Daarbij mag niet vergeten worden, dat "mijn" klanten altijd positief reageerden en het mij nooit echt moeilijk hebben gemaakt. Iedereen was trouwens dik tevreden met de ideale regeling van de laatste jaren, waarbij de themadagen in Utrecht als spil voor uitlening en terugbezorging fungeerden. Ik wil dan ook zowel het bestuur van de NGV als de leden die gebruik maakten van de bibliotheek hartelijk danken voor hun steun in het (voort)bestaan van de bibliotheek. En ik wens mijn opvolger alle succes en sterkte toe.

Het verre adres in Winterswijk wordt nu vervangen door een iets minder ver adres (vanuit de Randstad gezien) in Velp, waar men dezelfde service zal geven als u gewend was:

Henk Peters
Gelders Geologisch Museum
Parkstraat 32, 6881 JG Velp, Tel. 026-3642996,
info@geologischmuseum.nl
h.peters12@upcmail.nl

Cees Ehlers (ex-bibliothecaris)

GEOLOGISCHE REISAGENDA

Spanje

Geologisch / culturele excursie naar Teruel / Castillon (Noordoost Spanje) 15-20 juni 2013 met Tom Reijers exploratiegeoloog en HOVO-NGV-cursusdocent.
Noordoost Spanje heeft een gevarieerde geologie met indrukwekkende conglomeraten, kalkstenen en Alpiene structurele verschijnselen. Samen vormen ze een overweldigend landschap. Fossielen, van foraminiferen tot dinosauriërs, mineralen, van zwaluwstaart-gips tot marcasiet/pyriet-knollen, en een culturele geschiedenis met veel facetten maken de reis gevarieerd. Shell had er jarenlang een concessie maar vond er geen olie. Tom Reijers leidde er voor Shell en voor de HOVO meer dan 20 excursies om geologie en cultuur uit te leggen.
Nadere informatie over de inhoud van het programma tjareijers@hetnet.nl. Boeking bij fstaal@xs4all.nl onder vermelding van "Excursie Teruel."

Ardennen

Geologische excursie van 3 t/m 7 april 2013 naar de Ardennen, Moezel en Rijn. Leo Minnigh met deelnemers van zijn HOVO-cursus uit Rotterdam en Tom Reijers met deelnemers van zijn NGV leergang: 'Introductie in de Geologie' en deelnemers van de HOVO- leergang 'Energie' in Groningen. Nadere informatie www.spandon.nl/excursiereis/themareizen/geologische-reis-ardennen

Meer informatie over de onderstaande reizen vindt u op www.georeizen.nl

Geologische stadswandeling Utrecht

Geologen en Utrechters Jack Lanting en Hans Oude Nijhuis wandelen op 21 april weer met deelnemers door Utrecht. Interessante zaken vindt u op een steenworp afstand!

Geologische parels in de Oostzee
We gaan van 13-22 juni naar twee prachtige eilanden in de Oostzee: Rügen en Bornholm, op zoek naar fossielen, zwerfstenen en granieten of zijn het toch gneizen? Jan Langendoen en Paul van Olm.

Aruba Bonaire en Curacao
Een relaxte reis naar de Antillen, don't worry be happy! Onder leiding van Gerard Klaver bekijken we kussenlava's, carbonaatplatforms, flamingo's, vissen en koralen van 9-23 juli.

Limburg
Het oudste plekje van Nederland in het Geuldal, klimaatverandering "rond" Weert. Jan van Mourik, Ad Havermans en Bèr Peeters zorgen voor een educatief en ontspannen weekendje (12-14 juli) geologisch wandelen en fietsen.

Luxemburg
IJzermijnen, cuesta's en fossielen met Pieter Augustinus en Paul van Olm. Een ontdekkingsreis naar de begrenzing tussen de geplooide Ardennen en het bekken van Parijs van 2-5 augustus.

Noorwegen: de Lofoten en Vesterålen
Geologie bij Noorderlicht. Metamorfe mineralen, Aurora Borealis, fjorden, walvissen, onbedorven natuur met Herman van Roermund van 23 augustus t/m 1 september.

Ries-inslagkrater en Solnhofen
Geologie van de inslagkrater van een reuzenmeteoriet en Jurassische fossielen *(Archeopterix!)*: een weekje in Beieren van 1-7 september met Pim van Wamel.

GEEF UW JUISTE E-MAIL-ADRES DOOR!

Hebt u onze e-mails wel ontvangen? Heb ik uw juiste e-mailadres wel?

Als NGV-lid hebt u op 18 dec 2012 en 6 jan 2013 een rondzend-e-mail ontvangen over respectievelijkde cursus Geologie-1 en de Themadag van 26 jan j.l.
Mocht u deze e-mails niet hebben ontvangen, dan heb ik waarschijnlijk een verkeerd (of helemaal geen) e-mailadres van u.
Wilt u mij het juiste e-mailadres sturen aan ledenadministratie@geologischevereniging.nl ?

Bij voorbaat hartelijk dank!

Thomas Kuipers (ledenadministratie NGV)

CURSUS: LANDSCHAP VAN NEDERLAND EN DE NOORDZEE

De fascinerende werkingen van landijs, zee, rivieren, breukwerking, veenvorming en de invloed van de mens leveren een diverse schakering van het Nederlandse landschap en de Noordzee-bodem. Twee gedreven, enthousiaste en BKO-gecertificeerde docenten, Dr. Sjoerd Kluiving en Dr. Kenneth Rijsdijk, tonen de geschiedenis van het Nederlandse landschap en de Noordzee volgens de nieuwste wetenschappelijke inzochten en laten het verband zien tussen geologie, klimaatveranderingen, bodemontwikkeling en landgebruik. Deze avondcursus wordt gegeven in een serie van 12 dubbelcolleges en is gewaarborgd door de Vakvereniging voor Fysische Geografie (VvFG). Voor meer informatie, cursusdata en overige cursusaanbod: www.geological.nl/edecatie.php

NB: dit is geen NGV-cursus. Zie voor het NGV-cursusprogramma G&H nr. 6-2012.

TENTOONSTELLING: VIERHONDERD MILJOEN JAAR PLANTEN

Op 19 februari a.s. wordt in het Gelders Geologisch Museum te Velp de tentoonstelling "Vierhonderd miljoen jaar planten" geopend. Aan de hand van een selectie uit de verzameling fossielen van Hans Steur uit Ellecom krijgt u een beeld van de ontwikkeling van de flora in de loop van de geologische tijden. Te zien zijn onder meer:
- de primitieve Silurische en Devonische planten, met zeer oude stekelplanten en de vroegste zaadplanten;
- de rijke Carboonflora, afkomstig van Ibbenbüren, de Piesberg en andere vindplaatsen;
- de naaktzadigen (coniferen, cycassen en ginkgo's) van Perm, Trias en Jura;
- de moderne bloemplanten, die vanaf het Krijt de toon aangeven.

Uitgelicht: Een topstuk is een compleet exemplaar van het oudste landplantje Cooksonia, dat met een hoogte van 3 cm tevens het kleinste fossiel van de expositie is. Een ander topstuk is een 35 kilo wegend fossiel van de Piesberg met drie veren van een zaadvaren, die samen deel uitmaakten van een nog groter blad. Er is ook een vitrine met alle soorten versteend hout, waarbij met foto's de inwendige structuren worden getoond. Op informatieborden wordt het verhaal van de evolutie van de flora verteld en geïllustreerd.

Lezing: Op woensdagavond 6 maart, aanvang 20.00 uur, geeft Hans Steur een lezing met dezelfde titel als de tentoonstelling: "Vierhonderd miljoen jaar planten". Hij geeft deze lezing nogmaals op woensdagochtend 13 maart, aanvang 10.00 uur. De lezingen worden gecombineerd met een rondleiding. Meer informatie over aanmelding en kosten van de lezing vanaf januari 2013 op www.geologischmuseum.nl

NIEUWS VAN DE AFDELINGEN

Afdeling Twente

Programma voorjaar 2013

Dinsdag 15 januari: Jaarvergadering en korte presentatie door Peter Formanoy: "Een bijzondere Nothosaurusvondst tijdens een afdelingsexcursie in Winterswijk in 2007".

Dinsdag 19 februari: Lezing door Dr. W.E. Westerhoff, TNO, senior geologist van de Geological Survey of the Netherlands: "Tien miljoen jaar rivieren in Nederland".

Dinsdag 19 maart: Lezing door Jan Boes, amateur-palaeontoloog en -archeoloog: "Op fossielenjacht in de Oostelijke USA".

Dinsdag 16 april: Lezing door Dennis Nieweg, conservator-natuur van museum Twentse Welle: "*Nothosaurus marchicus*, pro's and con's". Over het inrichten van de tentoonstelling Zeemonsters in Twente" en de reconstructie van de *Nothosaurus* door Remie Bakker.

Zondag 21 april : Excursie naar de Piesberg.

Dinsdag 21 mei: Slotavond: Baumberger Sandstein Museum in het Duitse Havixbeck (Münsterland). http://www.sandsteinmuseum.de

Lokatie lezingen: zaal 301 van museum Twentse Welle, Het Rozendaal 11, 7523 XG Enschede.
Aanvang lezingen: 19.30 uur

Afdeling Winterswijk

Openstelling steengroeve. Op de eerste zaterdagen van de maanden april tot en met november zijn er bezoekersdagen. De data zijn dus op 6 april, 4 mei, 1 juni, 6 juli, 3 augustus, 7 september, 5 oktober en 2 november 2013.
De groeve openstelling is van 09.00 uur tot 16.30 uur.
Aanmelding van deze dagen kan alleen digitaal via de website van de Nederlandse Geologische Vereniging afdeling Winterswijk: HYPERLINK "http://www.geologischevereniging.nl/afdelingen/winterswijk/" www.geologischevereniging.nl/afdelingen/winterswijk/.

Nieuws uit Limburg

Het excursieprogramma voor 2013 is weer rond. De excursies naar de ENCI zijn helaas alleen voor leden van de afdeling Limburg, de andere excursies zijn voor iedereen vrij toegankelijk. De ENCI is al begonnen met de herinrichting van de groeve. Daardoor is het mogelijk, dat gedeelten van de groeve niet toegankelijk zijn. Het kan zelfs voorkomen, dat een excursie helemaal niet doorgaat.

Voor andere excursies graag van te voren de voorwaarden voor deelneming doornemen op onze website. Hier vind men ook de excursies van onze mineralengroep en de bezoekmogelijkheden van de prehistorische vuursteenmijnen te Rijckholt.

Excursieprogramma 2013:

Za 16 mrt	Grind- en zandgroeve De Groot. Bijeenkomst: 9.30 u, aan de ingang van de groeve, Europaweg in Ubach over Worms (gem. Landgraaf).
Za 30 mrt	Groeve 't Rooth; de eerste zaterdag geopend.
Za 13 apr	Groeve ENCI Maastricht
Za 20 apr	Steenstort van de v.m. Staatsmijnen Emma en Hendrik te Brunssum. Bijeenkomst: 9.30 uur, bij de ingang Hendrik B.V. aan de Grensweg in Brunssum.
Zo 28 apr	Geologische wandeling in de omgeving van Banholt door Wiel Schins. Bijeenkomst: 13.00 uur, op de parkeerplaats naast de kerk van St. Geertruid.
Za 11 mei	Groeve ENCI Maastricht; zie instructies
Za 15 juni	Groeve ENCI Maastricht
Za 29 juni	Groeve ENCI Maastricht
Za 13 juli	Steenstort voormalige mijn Laura en Vereniging te Eygelshoven
Za 20 juli	Groeve ENCI Maastricht
Za 10 aug	Groeve ENCI Maastricht
Za 17 aug	Grind- en zandgroeve De Groot. Bijeenkomst: 9.30 u, aan de ingang van de groeve, Europaweg in Ubach over Worms (gem. Landgraaf).
Za 24 aug	Groeve ENCI Maastricht
Za 21 sept	Groeve ENCI Maastricht
Za 28 sept	Steenstort voormalige mijn Laura en Vereniging te Eygelshoven
Za 5 okt	Grindgroeve L'Ortye te Meers-Stein. Bijeenkomst: 9.30 uur, op de parkeerplaats bij het nieuwe gemeentehuis van Stein, tegenover het ANWB tankstation aan de Stadhouderslaan.
Za 12 okt	Groeve ENCI Maastricht
Za 26 okt	Groeve 't Rooth; de laatste zaterdag geopend.
Zo 17 nov	Geologische wandeling in en rond Meerssenerbroek door Jan Nillesen. Bijeenkomst: 13.00 uur bij restaurant "De Geulhemmermolen", Geulhemmerweg 49 te Berg en Terblijt.

Data en nadere gegevens over de lezingen en excursies van de afdeling Limburg worden in het eerste nummer van ons tijdschrift "Sprekende Bodem" gepubliceerd of kunnen op de website van de NGV Afdeling Limburg (http://www.geologischevereniging.nl/afdelingen/limburg/) ingezien worden.

Bijzondere tentoonstelling van het NatuurHistorisch Museum te Maastricht van 11 maart t/m 13 mei.
CSI Mosasaurus. Hier kan men "live" zien, hoe de nieuwste mosasaurusvondst "Carlo", geprepareerd wordt.

BOEKBESPREKINGEN

"De ontdekking van de aarde"

Titel:	**De ontdekking van de aarde - het grote verhaal van een kleine planeet**
Auteur:	Peter Westboek
ISBN:	978 94 600 35821
Uitgever:	Balans, Amsterdam
Formaat:	pocket; 14 x 21 cm; 336 pagina's; zwart-wit
Prijs:	€ 19,95

Na een verantwoording volgen zeven boekdelen: (1) Inleiding, (2) Voorgeschiedenis, (3) Geocentrisch-heliocentrisch-symbiotisch, (4) Luchtologie, (5) De *Earth System Science* - hoe verder? (6) De plaats van de mens en (7) Naar mondiale volwassenheid. Ten slotte volgt het door S. Vestdijk vertaalde verhaal van Edgar Allan Poe, "Een afdaling in de maalstroom", verwijzingen en woorden van dank. Het resultaat is een buitengewoon leesbaar boek in verzorgd Nederlands met nieuwe vergezichten die delicaat balanceren tussen harde en zachte wetenschap, speculaties, persoonlijke betrokkenheid en visionaire inzichten. Niemand die dit boek leest kan zich aan de charme ervan onttrekken; voor velen zal het een openbaring zijn.

De kern van het boek is de gedachte dat we nu betrokken zijn bij de voornaamste ontwikkeling van de afgelopen 46 miljoen eeuwen in ons zonnestelsel; de bewustwording van onze planeet aarde en van planetaire zelfkennis. De aanleiding daartoe was de foto *Earthrise* die de opkomst van de aarde van achter de maan registreerde in december 1968. Sindsdien is het inzicht versneld gegroeid dat de aarde evolueert en het aantal mensen toeneemt zodat het een plaag lijkt te zijn die de aardse rijkdommen plundert. Klimaatsveranderingen en milieurampen versterken dat gevoel. James Lovelock, auteur van de Gaia-hypothese, stelt dat de aarde zich gedraagt zich als een levend super organisme en waarschuwt voor het verdwijnende gezicht van Gaia de godin van de aarde. Over miljarden jaren zijn mechanismen in stand gehouden die het leven regelen en ontwikkelen. Niettemin hebben in die lange aardgeschiedenis drastische gebeurtenissen plaats gevonden die dat leven ernstig bedreigde, een ander richting gaf of het zowat uitwiste. Is de toenemende stroom mensen op aarde ook zo een ramp?

Hierop speelt de internationale politiek in met grootscheepse onderzoeksprogramma's onder de verzamelnaam: *Global Change*. Een intergouvernementeel panel bestudeert de klimaatveranderingen. Anderen kijken naar de kwaliteit van de atmosfeer, de hydrosfeer en diverse andere veranderende condities op aarde. Om bij dit alles wereldangst te vermijden en het overzicht niet kwijt te raken is een juiste oriëntatie nodig. Sociologen wijzen op het belang van "distantie"; het innemen van een koele wetenschappelijke en afstandelijke positie van waaruit die ontwikkelingen gevolgd kunnen worden.

Deels gebeurt dat toenemend door het bestuderen van de aarde als één geheel door jonge wetenschappelijke werkers wereldwijd. Het is een nieuw vakgebied geworden waarvoor in dit boek de naam *Earth System Science* wordt gebruikt. De gelijktijdig toenemende popularisatie van Big History[1] is er een geschiedkundige invalshoek van.

In dit boek worden door geoloog Peter Westbroek geologische deelfacetten aangeleverd zoals de vorming van kalk, de betekenis van de gesteentekringloop, en de geologie in de ban van de industrialisatie. Maar onverwacht, en verassend verfrissend, is dat ook sociologische, antropologische en prehistorische deelfacetten, samengevat als "civilisatieprocessen", in dit boek een prominente plaats innemen. *Earths System Sciences*, in combinatie met civilisatie, openen de weg tot een nieuwe levensoriëntatie en een radicaal ander wereldbeeld dan waaraan wij gewend waren. We hadden het geocentrische wereldbeeld al met moeite verlaten en omhelzen nu het huidige heliocentrische wereldbeeld, maar Westbroek laat er geen twijfel over bestaan dat naar zijn mening de toekomst is aan de mondiaal volwassen mens met een symbiotisch wereldbeeld. Dat beeld moet groeien uit een houding van voortdurende verwondering over de evolutie van de aarde, het verwerven van distantie bij het waarnemen van die processen, het vermijden van wereldangst voor de dictatuur van de werkelijkheid en het verwerven van de intimiteit van het grote overzicht door toenemende wetenschappelijke inzichten. De emergentie van het troostrijke idee dat de aarde ons thuisland is, help ons ons voor te bereiden op de onvermijdelijke ultieme krenkingen die samen gaan met de overgang naar het nieuwe symbiotische wereldbeeld waarin we ons uiteindelijk in zullen bevinden.

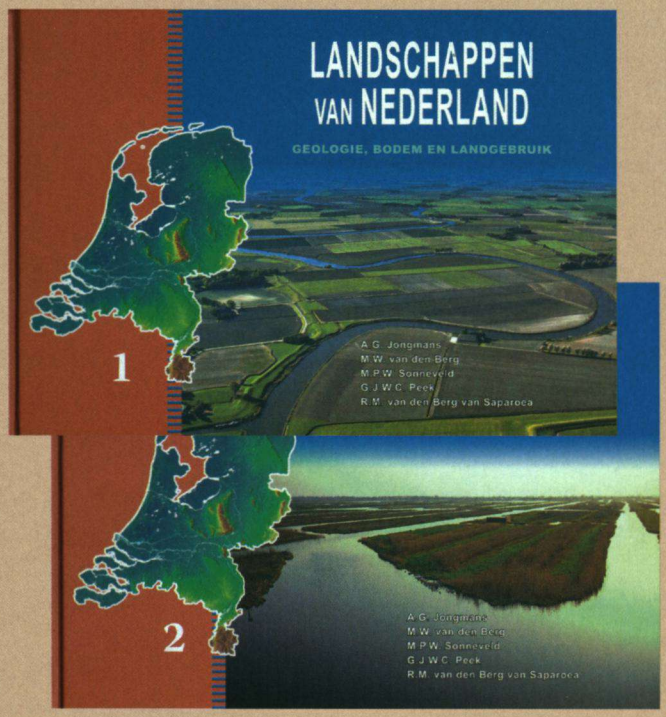
"Visionair" is een gedachte die blijft terugkeren bij het lezen van dit boek. Gaan we naar een nieuwe verlichting toe? Beginnen de contouren van een nieuw wereldbeeld zich af te tekenen? Hoe wordt de mensheid wakker gemaakt voor deze gedachte en voorbereid op de overgangsperiode die niet gemakkelijk zal zijn? Dit boek lezen en ter harte nemen is een goede eerste stap die ik iedere bewuste wereldbewoner aanraad. Het is een van de beste boeken die ik in lange tijd heb gelezen en ik beveel het hartgrondig aan.

(Tom Reijers)

[1] *David Christian: Maps of Time- an introduction to Big History. University of California Press, 2004. Fred Spier, Geschiedenis in the Groot, Een alomvattende visie. Amsterdam University Press 2009.*

"Landschappen van Nederland"

Titel:	**Landschappen van Nederland; geologie, bodem en landgebruik.**
Auteur:	A.J. Jongmans, M.W. van den Berg, M.P.W. Sonneveld, G.J.W.C. Peek & R.M. van den Berg van Saparoea
ISBN:	978 90 8686 213 9
Uitgever:	Wageningen Academic Publishers, Wageningen
Formaat:	2 gebonden delen in A4-casette; tezamen 942 pagina's; kleur
Prijs:	€ 99,50

Dit is een monumentaal werk! Bijna 1.000 pagina's met nóg meer kaarten, profielen, schema's ANH-beelden enz. Overzichtelijk ingedeeld in zes secties: Bodem & Landschap, Tektoniek & Klimaat, IJs en Wind, Rivieren, Veen, en Kust & Zee. Elke sectie omvat een reeks hoofdstukken met uitgebreide informatie over achtergronden, processen en historische ontwikkelingen tot en met de invloed van de mens. In elke sectie ook vele voorbeelden van actuele landschappen in Nederland en een uitgebreide literatuurlijst.

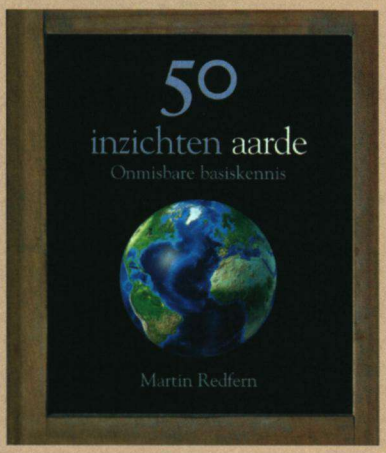
Een uniek "naslagwerk", dat echter ook zeer geschikt is om zomaar "doorheen te struinen", her en der stukken te lezen, en daarbij steeds enthousiaster te worden over de boeiende opbouw en geschiedenis van ons land. Bergketens, vulkanen en diepzeetroggen hebben we hier weliswaar niet, maar onze geologie, bodem- en landschapskunde zijn er daarom niet minder interessant door.

De prijs is natuurlijk niet mis! Maar dan heb je ook wat, zeker als je de omvang en inhoud van dit werk vergelijkt met die van het "gemiddelde boekje van een tientje of twee". Een absolute aanrader voor iedereen die (iets) dieper in de onder- en bovengrond van Nederland wil duiken.

(Bert de Boer)

"50 inzichten aarde"

Titel:	**50 inzichten aarde – onmisbare basiskennis**
Auteur:	Martin Redfern
ISBN:	978 90 8571 251 0
Uitgever:	Veen Media, Diemen
Formaat:	hardcover 17 x 21 cm; 208 pagina's; zwart-wit
Prijs:	€ 24,95

Net zomin als je de (menselijke) geschiedenis van Nederland in een "canon" van 50 onderwerpen kunt samenvatten, laten 4 miljard jaar aardgeschiedenis zich onderbrengen in 50 "inzichten". "Onmisbare basiskennis" noemt dit boekje dat, maar in feite zijn het 50 anekdotes, net als de 50 geselecteerde anekdotes in de Nederlandse historische canon. De aard-anekdotes beginnen in dit boekje bij het ontstaan en de eerste ontwikkelingen van de aarde (nr. 1-5), en eindigen bij het Antropoceen (nr. 45), gevolgd door een paar "inzichten" in de toekomst en het einde van de aarde (nr. 46-50). Alle andere onderwerpen (opbouw van de aarde, magnetisme, platentektoniek, gesteenten-, koolstof- en watercyclus, sedimentatie, klimaat, evolutie, enz. enz.) moeten het met de tussenliggende 40 "inzichten" doen. Fossielen, bijvoorbeeld, worden in drie "inzichten" afgedaan: Ediacara-fauna, dino's en fossiele mens. Alsof er nooit andere organismen hebben geleefd.

Elk "inzicht" beslaat vier (kleine) pagina's, met een grootgedrukte titel, een inleiding van vier regels, een citaat van een (vroegere) wetenschapper, één of twee "weetjes" in een kadertje, en een "samenvatting" van het onderwerp in maximaal een woord of vijf (alweer in grote letters).
De echt inhoudelijk tekst van elk "inzicht" zou gemakkelijk op één getypt A4-tje passen.

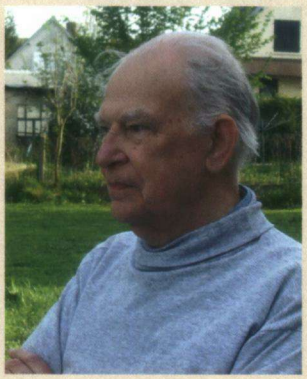
Voor de doorgewinterde (amateur)geoloog biedt dit boekje niets nieuws. Voor de beginner is het veel te fragmentarisch en te beknopt. Toch is het een aardige compilatie van interessante geologische anekdotes. Grappig voor de "kenner" om eens door te bladeren. Maar: eigenlijk zou iedereen die *niet* is geïnteresseerd in geologie dit boekje verplicht moeten lezen (en uit zijn hoofd leren); net zoals de canon van 50 m.b.t. de Nederlandse geschiedenis bedoeld is voor leerlingen die "niets met geschiedenis hebben". Dan weten ze tenminste "iets".

(Bert de Boer)

IN MEMORIAM

Jacob Gosse Zandstra 1927 – 2012

Op 16 december 2012 overleed de heer Jacob Gosse Zandstra, Jaap voor intimi.

Jaap werd als boerenzoon in 1927 geboren in het Friese dorp Jubbega. Zijn schoolopleiding volgde hij aan de toenmalige Middelbare Tuinbouwschool te Frederiksoord. Zijn eerste interesse voor de geologie werd hier gewekt door de lessen van de directeur, de Heer Bosma. Deze liet zijn leerlingen onder meer profielkuilen graven en boringen verrichten om hen inzicht te verschaffen in de opbouw van de ondergrond. Zijn eerste kennis op het gebied van de zwerfstenen verkreeg hij door contacten met de heer K.v.d. Kley.

In 1949 trad hij als assistent in dienst van de toenmalige Rijks Geologische Dienst (RGD), gevestigd te Haarlem. Zijn eerste veldwerk bij de RGD deed hij in de bouwput van de Velser tunnel. In het begin van de 50er jaren heeft hij veel belangrijk veldwerk verricht in het kader van het onderzoek naar de glaciale stuwing in de Archemerberg. Hij bekwaamde zich op een voortreffelijke manier in de sedimentpetrologie en heeft in zijn discipline: stratigrafie op basis van zware mineralen- en grindonderzoek zijn sporen meer dan verdiend. De resultaten van deze onderzoeken zijn vastgelegd in honderden interne rapporten en tientallen publicaties. Zijn werk heeft in belangrijke mate bijgedragen tot de ontrafeling van de pleistocene stratigrafie in Nederland. Bekende namen waar hij mee samenwerkte zijn: J.D. de Jong, S. Jelgersma, W.H. Zagwijn, A.W. Burger en G. Ruegg. Na zijn pensionering in 1989 heeft hij zijn contacten met de Duitse geologen K. Skupin en E. Speetzen voortgezet, hetgeen onder meer resulteerde in een aantal publicaties over het Kwartair in Noordwest-Duitsland. Ook de zwerfstenen hielden na zijn werkzame leven zijn volledige aandacht. Hij bouwde een geweldige collectie op, bestaande uit voorbeeldstukken uit de herkomstgebieden en uit zwerfstenen. Deze collectie is na zijn overlijden ondergebracht in het Museum Schokland.

Een van Jaap Zandstra's grootste passies was het uitvoeren van zogenaamde Hesemanntellingen: onderzoeken hoe en waar de zwerfstenen uit de verschillende gebieden van Scandinavië in Nederland en Duitsland zijn terecht gekomen. De methode Hesemann met vier herkomstgebieden was hem niet nauwkeurig genoeg en middels een van zijn vele publicaties maakte hij de telmethode veel nauwkeuriger door het herkomstgebied in te delen in elf gebieden. De gidsgesteenten uit deze gebieden werden in deze "Methode Zandstra" apart geteld. In Nederland zijn tot op heden 900 van deze tellingen gedaan en achter precies de helft, 450 stuks dus, staat de naam J.G. Zandstra. Voor Duitsland zijn deze aantallen 300 in totaal, waarvan 150 door Zandstra. Naast het doen van tellingen was hij ook een fervent publicist. Op zijn lijst van publicaties prijken 74 titels, waaronder zijn beide meesterwerken: "Noordelijke kristallijne gidsgesteenten" (1988) en "Platenatlas van noordelijke kristallijne gidsgesteenten" (1999). Met deze boeken hebben honderden, misschien wel duizenden stenenzoekers hun voordeel gedaan en plezier aan beleefd en zullen dit in de toekomst nog steeds doen. Jaap zal bij stenenzoekers voortleven in zijn boeken. Een groot stenenkenner en een plezierig mens is heengegaan, maar de herinnering aan hem zal nog jaren blijven voortleven.

Voor zijn verdiensten voor de geologie werd hij in 1989 geridderd tot officier in de orde van Oranje Nassau.

(Jelle A. de Jong)

HENSKENS FOSSILS

DIGGING - PREPARATIONS - WHOLESALE - EXHIBITIONS

International Dinosaur Digging Team®

Eikenboomgaard 11-13, 5341 CT, Oss (The Netherlands)
PH: +31 (0) 412 63 46 69
E-mail: theo@henskensfossils.nl

Open: Monday - Friday 8:00 am - 5:00 pm (CET)
Opening hours showroom: Saturday 10:00 am - 3:00 pm (CET)

WWW.HENSKENSFOSSILS.NL